

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

نام درس: یادگیری ماشین

بخش: مقدمه ای بر یادگیری ماشین

نام استاد: دکتر مسعود کارگر

فهرست مطالب

- مقدمه
- تعریف یادگیری ماشین
- اهداف درس
- چرا یادگیری؟
- برخی از کاربردهای یادگیری ماشین
- وظیفه یادگیری ماشین
- مبنای ارزیابی الگوریتمهای یادگیری
- یادگیری انسان و ماشین

مقدمه

- تعریف فرهنگ لغات از یادگیری:

- یادگیری عبارت است از بدست آوردن دانش و یا فهم آن از طریق مطالعه، آموزش و یا تجربه .

- همچنین گفته شده است که یادگیری عبارت است از بهبود عملکرد از طریق تجربه.

- تعریف یادگیری ماشین:

- یادگیری ماشین عبارت است از اینکه چگونه می توان برنامه ای نوشت که از طریق تجربه یادگیری کرده و عملکرد خود را بهتر کند. یادگیری ممکن است باعث تغییر در ساختار برنامه و یا داده ها شود.

تعریف یادگیری ماشین

- From Mitchell (1997: 2):
A computer program is said to **learn** from experience E with respect to some class of tasks T and performance measure P , if its performance at tasks in T , as measured by P , improves with experience E .
- From Witten and Frank (2000: 6):
Things learn when they change their behavior in a way that makes them perform better in the future.

In practice this means:

We have sets of examples from which we want to extract regularities.

مقدمه

- یادگیری ماشین زمینه تحقیقاتی نسبتاً جدیدی از هوش مصنوعی است که در حال حاضر دوران رشد و تکامل خود را می‌گذراند و زمینه‌ای بسیار فعال در علوم کامپیوتر می‌باشد.

- علوم مختلفی در ارتباط با یادگیری ماشین در ارتباط هستند از جمله:

- هوش مصنوعی، روانشناسی، فلسفه، تئوری اطلاعات، آمار و احتمالات، تئوری کنترل و ...

اهداف درس

هدف از این درس ارائه یک دید کلی نسبت به یادگیری ماشین است که مباحث زیر را در بر می‌گیرد:

- **جنبه‌های عملی شامل:** الگوریتم‌های یادگیری مختلف نظیر درخت‌های تصمیم، شبکه‌های عصبی و شبکه‌های باور بیزی.
- **مدل‌های عمومی شامل:** الگوریتم ژنتیک و یادگیری تقویتی.
- **مفاهیم تئوریک شامل:** زمینه‌های مرتبط در علم آمار، یادگیری بیزین بررسی می‌شوند. در این مباحث ارتباط تعداد مثالها با کارایی یادگیری بررسی می‌شوند، میزان خطای قابل انتظار محاسبه می‌شود، و بررسی می‌شود که کدام الگوریتم یادگیری برای چه مسائلی کارایی بیشتری دارد.

مراجع

- کتاب درس:
- Machine learning by Tom Mitchell, McGraw Hill, 1997.
- سایر مراجع
- Artificial Intelligence: A Modern Approach, By Stuart J. Russell and Peter Norvig, 2nd Edition.
- Reinforcement learning: An introduction, By Richard S. Sutton & Andrew G Barto.
- Introduction to machine learning by Nils J. Nilson.

سیلابس درس

- Introduction
- Learning Concept
- Decision Tree Learning
- Artificial Neural Networks
- Evaluating Hypothesis
- Bayesian Learning & Networks
- Computational Learning Theory
- Learning based Instance
- Algorithms Genetic
- Reinforcement Learning
- Support Vector Machine (SVM)

- مقدمه
- مفهوم یادگیری
- یادگیری با درخت تصمیم
- شبکه‌های عصبی مصنوعی
- ارزیابی فرضیه
- یادگیری بیزین و شبکه‌های باور بیزی
- تئوری یادگیری محاسباتی
- یادگیری مبتنی بر نمونه
- الگوریتم ژنتیک
- یادگیری تقویتی
- ماشین بردار پشتیبان

چرا یادگیری؟

- استفاده از یادگیری در **محیطهای ناشناخته** ضروری است.
  - یعنی وقتی طراح نسبت به محیط **کمبود دانش** دارد.
  - ممکن است موقع طراحی یک سیستم **تمامی ویژگیهای آن شناخته شده نباشد** در حالیکه ماشین می تواند حین کار آنها را یاد بگیرد.
  - ممکن است در **خیل عظیمی از داده اطلاعات مهمی نهفته** باشد که بشر قادر به تشخیص آن نباشد (داده کاوی)
- یادگیری به عنوان **یک روش ساخت سیستم** قابل استفاده است.
  - بعضی کارها را **بدرستی نمی توان توصیف** نمود. در صورتیکه ممکن است آنها را بتوان به صورت مثالهای (ورودی/خروجی) معین نمود.
  - یعنی عامل را با **واقعیت مواجه** می کند به جای آنکه سعی در حل مستقیم مساله نماید.
- یادگیری مکانیزم تصمیم گیری عامل را **به منظور بهبود عملکرد** آن اصلاح می نماید.
  - ممکن است **محیط در طول زمان تغییر** کند. ماشین می تواند با یادگیری این تغییرات خود را با آنها وفق دهد.

چرا یادگیری؟

- در سالهای اخیر پیشرفتهای زیادی در الگوریتمها و تئوریهای مربوطه بوجود آمده و زمینههای تحقیقاتی جدید زیادی پدید آمدهاند.
- دادههای آزمایشی زیادی بصورت Online بوجود آمدهاند.
- کامپیوترها قدرت محاسباتی زیادی بدست آوردهاند
- جنبههای عملی با کاربردهای صنعتی بوجود آمدهاند. (در زمینه پردازش گفتار برنامههای مبتنی بر یادگیری از همه روشهای دیگر پیشی گرفتهاند)

برخی از کاربردهای یادگیری ماشین

- کنترل روباتها
- داده کاوی
- تشخیص گفتار
- شناسایی متن
- پردازش داده‌های اینترنتی
- Bioinformatics
- بازیهای کامپیوتری

وظیفه یادگیری ماشین

1. **دسته‌بندی** یا Classification مثل تشخیص گفتار.
2. **حل مسئله**، طراحی و عمل مثل بازی‌ها، راندن اتومبیل در بزرگراه.

مبنای ارزیابی الگوریتمهای یادگیری

- دقت دسته‌بندی.
- صحت راه حل و کیفیت آن.
- سرعت عملکرد.

یادگیری انسان و ماشین

- یادگیری انسان چگونه است؟

- انسان از طریق تعامل با محیط بیرونی یاد می‌گیرد.

- یادگیری ماشین چگونه است؟

- از طریق نوشتن برنامه می‌توان به ماشین گفت که چه باید بکند.

- از طریق نمایش مثالهای متعدد می‌توان ماشین را وادار به یادگیری نمود.

- ماشین می‌تواند از طریق تجربه محیط واقعی یاد بگیرد.

تکنیک‌های مختلف یادگیری

- یادگیری استقرایی (Inductive)

که یادگیری بر مبنای مثالهای متعدد انجام می‌شود. مثل درخت‌های تصمیم

- یادگیری Connectionist

که یادگیری بر مبنای مدل مغز بشر صورت می‌پذیرد. مثل شبکه‌های عصبی مصنوعی

- یادگیری Bayesian

که فرضیه‌های مختلفی در مورد داده ارائه می‌شود.

- یادگیری Reinforcement

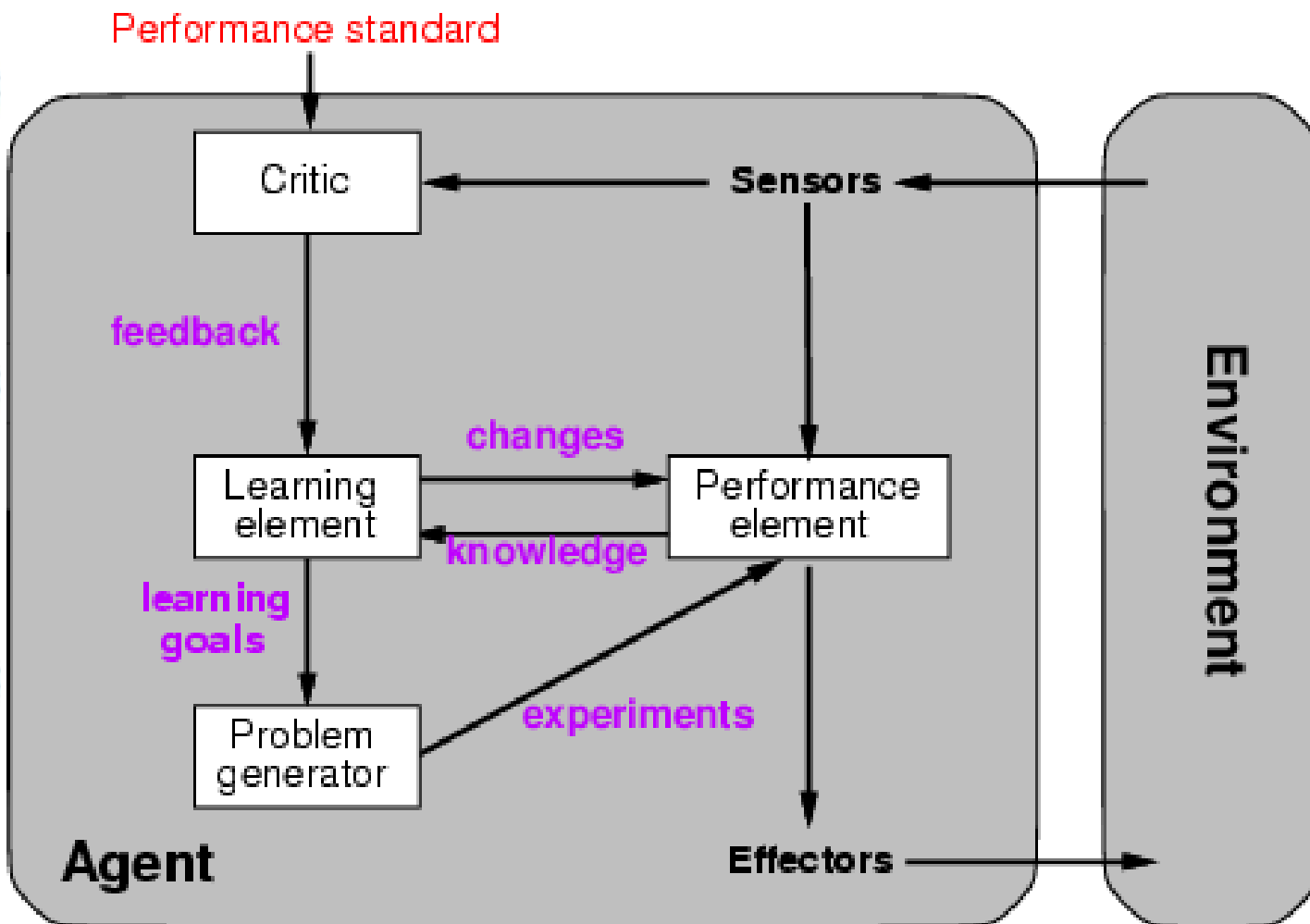
که از سنسورها و تجربه در محیط استفاده می‌شود.

- یادگیری Evolutionary

مثل الگوریتم ژنتیک

ساختار عامل یادگیر

ساختار عامل یادگیر

- **عنصر اجرایی (Performance Element):** یک عامل **غیریادگیر** است که با توجه به ادراکات و دانش موجود سعی در **حل مساله** دارد.
- **نقاد (Critic):** عنصری است که با توجه به استاندارد بیرونی **بازخوردی** از میزان موفقیت عامل باز می‌گرداند.
- **عنصر یادگیرنده (Learning Element):** با توجه به بازخوردی که از نقاد اخذ می‌کند **تغییرات لازم** را در دانش **عنصر اجرایی** ایجاد می‌نماید تا عملکرد آنرا بهبود بخشد.
- **ایجادگر مساله (Problem Generator):** این عنصر **عملی** را که منجر به یک تجربه جدید می‌شود به **عنصر اجرایی** پیشنهاد می‌نماید.

عنصر یادگیرنده (Learning element)

- طراحی عنصر یادگیرنده تحت تاثیر عوامل زیر است:

- کدامیک از اجزاء عنصر اجرایی قابلیت آموزش دارند.
- چه بازخوردی برای آموزش این اجزا موجود است.
- چه شیوه نمایش دانشی برای این اجزا بکار گرفته شده است.

- انواع بازخورد:

- یادگیری با ناظر (Supervised learning): داشتن جوابهای درست برای چند مثال.
- یادگیری بدون ناظر (Unsupervised learning): عدم دسترسی به جوابهای درست.

دسته‌بندی یادگیری

- **یادگیری با ناظر:** مجموعه‌ای از مثالهای یادگیری موجود می‌باشد که در آن به ازای هر ورودی، مقدار خروجی و یا تابع مربوطه مشخص است. هدف سیستم یادگیر بدست آوردن فرضیه‌ای است که تابع و یا رابطه بین ورودی و خروجی را حدس بزند.

- **یادگیری بدون ناظر:** مجموعه‌ای از مثالهای یادگیری موجود می‌باشد که در آن فقط مقدار ورودیها مشخص است و اطلاعاتی در مورد خروجی صحیح در دست نیست. یادگیری بدون ناظر برای دسته‌بندی ورودیها و یا پیش‌بینی مقدار بعدی بر اساس موقعیت فعلی عمل می‌کند.

مثالی از یادگیری با ناظر

- یک پایگاه داده شامل قیمت ۵۰ خانه و مساحت خانه‌ها وجود دارد چگونه می‌توان نرخ خانه‌ها را بر اساس تابعی از اندازه آنها یاد گرفت؟

قیمت	مساحت
۳۷	۵۶۰
۷۹	۱۰۱۲
۷۶	۸۹۳
۱۳۰	۲۱۹۶
۸۲	۹۳۶

مثالی از یادگیری با ناظر

● مساحت خانه $x(i)$ = Input feature:

● قیمت خانه $y(i)$ = Output feature:

مثال یادگیری

$\langle x(i), y(i) \rangle$

مجموعه یادگیری

$\{x(i), y(i), i=1:m\}$

عمل یادگیری: با داشتن یک مجموعه یادگیری می‌خواهیم تابعی بصورت $h: x \rightarrow y$ یاد بگیریم که $h(x)$ بتواند مقدار y را بخوبی حدس بزند. این تابع فرضیه و یا **hypothesis** نامیده می‌شود.

رگرسیون و دسته‌بندی

● رگرسیون (Regression):

وقتی که تابع هدف بصورت پیوسته باشد مسئله یادگیری یک مسئله رگرسیون (برازاندن منحنی *Curve fitting*) خواهد بود. مثل یادگیری رابطه قیمت و مساحت خانه‌ها.

● دسته‌بندی (Classification):

وقتی که y فقط بتواند تعداد محدودی مقدار گسسته بگیرد مسئله یادگیری یک مسئله دسته‌بندی خواهد بود. مثل: آیا مکان موردنظر یک آپارتمان است یا یک خانه؟

قدردانی

- دکتر شیری:
- از دانشگاه صنعتی امیرکبیر